

Літяга І. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ ЯВИЩ НЕПОВНОЛІТНІХ

Житомирський державний
педагогічний університет
імені Івана Франка

Стан суспільства залежить від виховання його поколінь, забезпечення повноцінного розвитку учнівської молоді, охорони й зміцнення її духовного, психічного та фізичного здоров'я.

Саме тому одним із аспектів виховання є диференціація та індивідуалізація виховного процесу, що передбачає врахування у виховній роботі рівнів соціального, духовного, інтелектуального, психічного і фізичного розвитку вихованців.

Актуальність цих завдань посилюється тим, що з кожним роком зростає кількість кризових явищ у молодіжному середовищі. Однією з найжагучих проблем сьогодення є злочинність та правопорушення неповнолітніх. Зростає кількість осіб, що перебувають на обліку в медичних закладах із діагнозом наркоманія. Крім того, вони залучаються до зберігання та розповсюдження наркотиків. З проблемою розповсюдження наркоманії тісно пов'язане поширення епідемії ВІЛ/ СНІДу, оскільки серед загальної кількості ВІЛ-інфікованих відсоток ін'єкційних споживачів наркотиків складає 80 %.

Таким чином, формування моральних якостей та виховання в неповнолітніх поваги до закону і загальноприйнятих правил поведінки в суспільстві, формування позитивного погляду на здоровий спосіб життя є пріоритетним напрямом діяльності всіх навчально-виховних закладів.

Причини прояву негативних явищ неповнолітніх тісно пов'язані з сьогоденною соціально-економічною нестабільністю в суспільстві, конкретною ситуацією і умовами виховання в сім'ї, недоліками в організації навчально-виховного процесу, низьким рівнем організації дозвілля, негативним впливом антигромадських формувань.

Враховуючи, що однією з найбільш складних і відповідальних ланок удосконалення роботи з профілактики негативних явищ, як відомо, є робота з сім'єю неповнолітнього, встановлено, що неблагоприємні умови для виховання дітей створені в неповних сім'ях і сім'ях з низьким культурно-освітнім моральним рівнем.

Причинами недостатнього впливу батьків на дітей є недостатність вільного часу у батьків, складне матеріальне положення, а також причини, пов'язані з негативними взаємовідносинами батьків, їх низьким моральним і культурним рівнем, аморальним способом життя.

Щодо сімейного виховання, то слід також наголосити на невиконанні батьками відповідних функцій. При цьому наявними є випадки насильницького злочинного впливу на своїх дітей. Так, у 1998 році за свідомством Верховного суду України батьками по відношенню до своїх дітей було скоєно 30 тяжких злочинів, у числі яких 13 убивств і 9 зґвалтувань. У тому ж 1998 році органами міліції було виявлено 16,2 тисячі батьків або осіб,

що їх замінюють, які своєю поведінкою здійснили негативний вплив на виховання дітей. Це на 16,2 % більше, ніж у 1997 році.

На особливості соціалізації неповнолітніх, вживаючих наркотики, здійснюють вагомий вплив взаємовідносини в сім'ї. Так, у неповних сім'ях проживає 48,5 % підлітків, систематично або епізодично вживаючих гашиш. У деформованих сім'ях (мати й вітчим) кількість неповнолітніх, систематично вживаючих опій, складає 40,1 %, а гашиш – 18,2 %.

Причинами, пов'язаними з неправильними педагогічними методами і прийомами, особливостями відношення батьків до виховання, є: неузгодженість дій батьків; застосування неправильних методів; перевага вербальних методів (докори, погрози та ін.); відступ від своїх вимог; поступливість необґрунтованим вимогам дитини; незнання батьками вікових та індивідуальних особливостей дитини; нерівномірність розподілу педагогічних сил у сім'ї, пасивність одного з батьків; відсутність єдності виховання в навчальному закладі й сім'ї; безвідповідальне відношення одного або обох батьків до виховання своїх дітей, перекладання функцій виховання на державні й суспільні заклади [1].

Невміння змістовно раціонально проводити своє дозвілля нерідко призводить неповнолітніх до скоєння злочинів, пияцтва, наркоманії тощо. Результати досліджень свідчать про те, що переважна більшість підлітків скоює правопорушення у вільний час. Негативно впливають на соціалізацію неповнолітніх стихійні вуличні угруповування, а саме: підлітків, постійно вживаючих наркотики, серед них 52 %. Саме тому підсилення уваги до виховання підлітків за місцем проживання, до організації їх вільного часу є однією з важливих умов профілактики негативних явищ.

Серед факторів, які обумовлюють схильність до негативних явищ, слід виділити наступні:

- індивідний (діє на рівні психобіологічних засад, які ускладнюють соціальну адаптацію індивіда);
- психолого-педагогічний (проявляється в дефектах педагогічного і сімейного виховання);
- соціально-психологічний (розкриває негативні особливості впливу взаємодії неповнолітнього зі своїм найближчим оточенням у сім'ї, на вулиці, в навчально-виховному колективі);
- особистісний (проявляється в активно вибіркового відношенні індивіда до середовища спілкування, норм і цінностей свого оточення, педагогічного впливу сім'ї, навчального закладу, а також у особистісних ціннісних орієнтаціях і здатністю до саморегулювання своєї поведінки);
- соціальний (визначається соціальними і соціально-економічними умовами існування суспільства).

Основними завданнями профілактики негативних явищ неповнолітніх є:

1. Виявлення несприятливих умов сімейного й суспільного виховання та їх корекція.
2. Діагностика типу важковиховуваності.

3. Уникнення дії антисуспільного, кримінального впливу на неповнолітніх.
4. Здійснення психолого-педагогічної корекції поведінки з відхиленнями від норми.
5. Контроль з боку педагогічних працівників, сім'ї за раціональним використанням вільного часу неповнолітніх, які потребують особливої уваги [4].

Теоретичний аналіз матеріалів наукових публікацій, передового досвіду дозволив виділити шляхи організаційно-педагогічної діяльності навчальних закладів щодо профілактики негативних явищ, а саме: координація й управління виховною діяльністю педагогічних працівників щодо профілактики негативних явищ; удосконалення вільного часу та взаємодія в роботі з сім'єю; забезпечення виховних зусиль у роботі правоохоронних органів з педагогічно занедбаними підлітками.

Виховна робота з профілактики негативних явищ неповнолітніх має бути направлена на формування гармонійно й всебічно розвиненої особистості. У ході реалізації такої профілактики доцільним є дотримання таких принципів, як різнобічність видів діяльності, які плануються, форм і методів організації цієї діяльності, особливості плануемого спілкування з неповнолітніми та специфіку їх міжособистісного спілкування, залучення до виховного процесу батьків, працівників правоохоронних органів, наркологів та інших спеціалістів.

У ході планування виховних заходів з метою профілактики негативних явищ неповнолітніх особливу увагу слід приділяти широкій пропаганді знань про шкідливі наслідки алкоголізму, куріння, наркоманії, токсикоманії, планування різних видів колективної діяльності, проведенню індивідуальної роботи. Особлива увага має приділятися позанавчальній діяльності, яка сприятиме моральному становленню особистості, розвитку й удосконаленню здібностей і дарувань, а також саморозвитку, самоорганізації і відновленню фізичних сил і енергії індивіда. Отже, умовами вдосконалення й розвитку системи профілактики негативних явищ є саме педагогічна взаємодія, орієнтована на особистість неповнолітнього.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. – М., 1988.
2. Оржехівська В.М. Методика позбавлення неповнолітніх наркогенних звичок: Методичний посібник. – К.: ІСДО, 1995.
3. Правові аспекти профілактики правопорушень серед неповнолітніх. – К., 1995.
4. Ранняя профилактика отклоняющегося поведения учащихся (Психологический аспект): Пособие для учителей / Под ред. В.А.Татенко, Т.М.Титаренко. – К.: Радянська школа, 1989.